

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра журналістики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

2018 р.

**Робоча програма навчальної дисципліни
НОВІ ТА АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕДІА**

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ другий (магістерський) _____

Галузь знань _____ 06 «Журналістика» _____

Спеціальність _____ 061 «Журналістика» _____

Освітня програма _____ Журналістика _____

Спеціалізація _____ Журналістика _____

Вид дисципліни _____ обов'язкова _____

Факультет _____ філологічний _____

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філологічного факультету

“22” червня 2018 року, протокол № 11

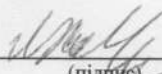
РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Балаклицький М. А. – доктор наук із соціальних комунікацій, доцент, професор кафедри журналістики Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Програму схвалено на засіданні кафедри журналістики.

Протокол від “13” червня 2018 року № 13.

Завідувач кафедри журналістики

_____ (підпис)

Хавкіна Л. М.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією філологічного факультету.

Протокол від “21” червня 2018 року № 5.

Голова методичної комісії філологічного факультету

_____ (підпис)

Гноєва Н. І.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Нові та альтернативні медіа” складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

другий (магістр) (назва рівня вищої освіти)

спеціальності (напрямку) 035 Журналістика

спеціалізації пресова журналістика, телевізійна журналістика

1. Опис навчальної дисципліни

Мета курсу — познайомити студентів з явищем нових (інтернет) і альтернативних медіа. Показати історичну роль альтернативної комунікації у доступі до інших точок зору, руйнуванні монопольного становища тоталітарних ідеологій, побудові відкритого суспільства та розвитку культури підзвітності влади.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є нові та альтернативні медіа, їхні технологічні рішення, функціональні особливості та їхня соціокультурна місія, зокрема на українських землях.

Зміст курсу:

1. Альтернативна комунікація в Київській Русі.
 1. Історія альтернативної преси в Європі та Америках.
 2. Альтернативна комунікація на Гетьманщині.
 3. Радикальна журналістика: антиринок, захист довкілля, адвокатура.
 4. Цензура в Російській імперії.
 5. Альтернативна комунікація та доступ громадян до медіа.
 6. Альтернативна комунікація в революції 1917-21 років.
 7. Альтернативна комунікація та авторське право (копілефт).
 8. Цензура в СРСР.
 9. Студентські медіа як альтернативна комунікація.
 10. Альтернативна комунікація під час Другої світової війни.
 11. Медіа активізм проти гіперцентралізації власності у ЗМІ.
 12. Преса української еміграції ХХ століття.
 13. Культура “зінів” — фанатських видань.
 14. Антирадянська радіопропаганда.
 15. Шляхи фінансування альтернативних видань.
 16. Український самвидав ХІХ — ХХ століть.
 17. Специфіка менеджменту альтернативних видань.
 18. Помаранчева революція як результат альтернативної комунікації.
 19. Дистрибуція та аудиторії альтернативних видань.
 20. Альтернативна комунікація під час Євромайдану.
 21. Альтернативні медіа в країнах, які розвиваються.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

- ознайомити магістрантів із сучасними проблемами журналістики;
- обґрунтувати сутність альтернативної комунікації;

- надати аспірантам знання про новітні трансформації в системі медіа;
 - висвітлити місце соцмереж і мобільних додатків у структурі журналістської творчості;
 - познайомити аспірантів з основними етапами та формами альтернативної комунікації на українських землях;
 - познайомити з громадянською журналістикою;
 - викласти особливості формування ідеології альтернативної комунікації;
 - познайомити з особливостями журналістики неприбуткового сектору;
 - викласти основні особливості спеціалізованих видань;
 - надати уявлення про видання для соціальних меншин.
2. 3. У результаті вивчення даного курсу магістрант повинен знати:
- основні тенденції журналістики XXI століття;
 - засади діяльності журналістики як соціального інституту в новітню добу;
 - модель функціонування журналістики в сучасному світі;
 - структуру сучасної журналістики в Україні;
 - технологічні особливості соцмереж і мобільних додатків;
 - різновиди альтернативних видань, які набувають розповсюдження в XXI столітті. вміти:
 - орієнтуватися в специфіці журналістики XXI століття;
 - орієнтуватися в проблематиці досліджень з альтернативної комунікації;
 - довести за допомогою наукових аргументів і фактів свою правоту.
- 1.3. Кількість кредитів — 3 (стаціонар)
1.4. Загальна кількість годин — 90 (стаціонар)

1.5. Характеристика навчальної дисципліни
Нормативна
Денна форма навчання
Рік підготовки
2-й
Семестр
3-й
Лекції
20 год.
Практичні, семінарські заняття
0 год.
Лабораторні заняття
0 год.
Самостійна робота, у тому числі
70 год.

1.6. Заплановані результати навчання

Підготувати рецензії на дві книжки з предмету. На підставі цих есе (або одного з них) зробити доповідь на семінарському занятті. Опублікувати в ЗМІ або хоча б у соцмережах два аналітичні матеріали.

Фахові компетентності: Здатність визначати у інформаційному потоці актуальні, соціально значущі суспільно-політичні, економічні і культурні події, процеси та явища сучасності. Здатність перевіряти надійність та достовірність отриманої інформації, аналізувати факти, виявляти головні та другорядні факти для практичної діяльності. Здатність розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема перша

Відкрите та авторитарне суспільство

Теорія альтернативних медіа. Громадянське суспільство. Рівність, соціальна справедливість, протистояння монополізації влади, громадянська активність. Відкрите суспільство: нерегульований ринок, виборний уряд, незалежні ЗМІ. Альтернативні медіа — лівацькі ліберальні сили, які виступають проти монополії капіталу

Тема друга

Альтернативна комунікація на українських землях: історичний вимір

Авторитарне суспільство = комплексна монополія державної влади. Опозиційні голоси заборонено й переслідувано. Альтернатива державній владі. На українських землях (де українці історично творили більшість), а також Київська Русь, Гетьманщина, Українська держава.

Тема третя

Опозиція владній монополії

Критика політичної монополії. Цільова аудиторія — зрідка влада, частіше громада (суспільство). На заваді повідомленням стають силові структури, цензори. До доби модернізації (18 ст.) головний альтернативний авторитет сваволі державній владі становив символічний капітал релігії. Опісля — ідея громадянського суспільства. Критика князівської влади. Анонімні листи. Католицько-православна полеміка 17 ст. “Тренос” Мелетія Смотрицького. Протестантизм як альтернативне християнство. Декабристи, кирило-мефодіївці, масони. Нелегальні видання.

Тема четверта

Історія цензури в Російській імперії та в СРСР

XX століття: комуністична влада й її опоненти: націоналістичні й релігійні кола. Підпільні видання громадянської та двох світових війн. Еміграційні видання. Націоналістичний (ОУН, шістдесятники) та релігійний самвидав (греко-католики, баптисти й п'ятдесятники). Контрабандна продукція, закордонні “голоси”.

Тема п'ята

Альтернативні медіа в незалежній Україні

Революція на граніті (плакати). Помаранчева революція (email, плакати). Євромайдан (facebook).

Тема шоста

Соціальні мережі та ЗМІ

Документи провідних ЗМІ щодо соціальних мереж. Соціальні медіа як інструмент журналістів. Конвергенція в журналістиці. Чи є соціальні медіа журналістикою. Соцмережі як спосіб розповсюдження повідомлень і генерації зворотного зв'язку.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин									
	денна форма									
	усь го	у тому числі								
л		п	л а б.	інд .	с. р.					
1	2	3	4	5	6	7				
Усього годин	90	20				70				

4. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Відкрите та авторитарне суспільство	3,3
2	Альтернативна комунікація на українських землях: історичний вимір	3,3
3	Опозиція владній монополії	3,3
4	Історія цензури в Російській імперії та в СРСР	3,3
5	Альтернативні медіа в незалежній Україні	3,3
6	Соціальні мережі та ЗМІ	3,3
	Разом	20

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Рецензії на дві книжки	32,5
2	Доповідь	5
3	Публікація двох аналітичних матеріалів	32,5
	Разом	70

6. Індивідуальні завдання

Немає.

7. Методи навчання.

Лекційні заняття (лекція-бесіда, лекція-опитування, мозковий штурм), самостійна робота студента.

8. Методи контролю

1. Підготувати **рецензії** на дві книжки з предмету. Запитання, на які треба шукати відповідь: Чого навчає засвоєний вами досвід альтернативної комунікації? Як він може бути застосований для сучасної української ситуації? Студент повинен відокремити свій та запозичений текст за допомогою лапок, указівок на джерело/автора при переказі/парафразі. Тексти

перевірятимуться на антиплагіат. Плагіатом вважається навіть одна запозичена фраза, яку автор не позначив як таку: не взяв її текст у лапки, не вказав джерело або хоча б ПІБ автора в дужках після цитати.

Мінімальний обсяг рецензії - 14.000 знаків (5 аркушів А4, 1,5 міжрядковий інтервал, 14 кегль). Якщо студент рецензує російсько- або україномовну книжку, рецензію треба писати українською. Якщо студент рецензує англійськомовну книжку, подаючи текст українською, мінімальний обсяг скорочується до 10.000 знаків. Якщо студент виконує рецензію англійською (незалежно від мови книжки), мінімальний обсяг скорочується до 7.000 знаків.

Перша половина тексту має відтворювати принципові положення авторської концепції, друга половина оцінювати публікацію на предмет доречності, актуальності, доказовості, логічності, повноти, послідовності й інших характеристик. Дискусія з автором вітається, головне — уміти обґрунтувати свої твердження.

Оцінка за роботу: 30 балів.

22,8-30 балів студент отримує, якщо повно, розгорнуто, логічно, послідовно розкриває усі аспекти теми, робота виконана самостійно, відповідним чином проілюстрована.

15,2-22,7 балів студент отримує, якщо робота в цілому виконана повно, майже всі аспекти теми проілюстровані, робота виконана самостійно.

7,6-15,1 балів студент отримує, якщо в роботі розкрито найменше половину заявлених аспектів, вони достатньо прокоментовані, робота виконана самостійно.

0-7,5 балів студент отримує, якщо робота виконана поверхово, більшість аспектів теми не розкрито або розкрито неповно, робота не містить належних ілюстрацій, виконана несамоілюстровано.

2. На підставі цих есе (або одного з них) зробити **доповідь** на семінарському занятті.

Оцінка за роботу: 10 балів.

7,5-10 балів студент отримує, якщо повно, розгорнуто, логічно, послідовно розкриває усі аспекти теми, робота виконана самостійно, відповідним чином проілюстрована.

5-7,4 балів студент отримує, якщо робота в цілому виконана повно, майже всі аспекти теми проілюстровані, робота виконана самостійно.

2,5-4,9 балів студент отримує, якщо в роботі розкрито найменше половину заявлених аспектів, вони достатньо прокоментовані, робота виконана самостійно.

0-2,4 балів студент отримує, якщо робота виконана поверхово, більшість аспектів теми не розкрито або розкрито неповно, робота не містить належних

ілюстрацій, виконана несамоостійно.

3. Опублікувати в ЗМІ або хоча б у соцмережах два **аналітичні матеріали**.

Оцінка за роботу: 30 балів.

22,8-30 балів студент отримує, якщо повно, розгорнуто, логічно, послідовно розкриває усі аспекти теми, робота виконана самоостійно, відповідним чином проілюстрована.

15,2-22,7 балів студент отримує, якщо робота в цілому виконана повно, майже всі аспекти теми проілюстровані, робота виконана самоостійно.

7,6-15,1 балів студент отримує, якщо в роботі розкрито найменше половину заявлених аспектів, вони достатньо прокоментовані, робота виконана самоостійно.

0-7,5 балів студент отримує, якщо робота виконана поверхово, більшість аспектів теми не розкрито або розкрито неповно, робота не містить належних ілюстрацій, виконана несамоостійно.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку (денне відділення).

Питання для підсумкового контролю

1. Альтернативна комунікація в Київській Русі.
22. Історія альтернативної преси в Європі та Америках.
23. Альтернативна комунікація на Гетьманщині.
24. Радикальна журналістика: антиринок, захист довкілля, адвокатура.
25. Цензура в Російській імперії.
26. Альтернативна комунікація та доступ громадян до медіа.
27. Альтернативна комунікація в революції 1917-21 років.
28. Альтернативна комунікація та авторське право (копілефт).
29. Цензура в СРСР.
30. Студентські медіа як альтернативна комунікація.
31. Альтернативна комунікація під час Другої світової війни.
32. Медіа активізм проти гіперцентралізації власності у ЗМІ.
33. Преса української еміграції ХХ століття.
34. Культура “зінів” — фанатських видань.
35. Антирадянська радіопропаганда.
36. Шляхи фінансування альтернативних видань.
37. Український самвидав ХІХ — ХХ століть.
38. Специфіка менеджменту альтернативних видань.
39. Помаранчева революція як результат альтернативної комунікації.
40. Дистрибуція та аудиторії альтернативних видань.
41. Альтернативна комунікація під час Євромайдану.
42. Альтернативні медіа в країнах, які розвиваються.

9. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену або залікової роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання			Залікова робота	Сума
Рецензії	Аналітичні публікації	Доповідь		
1				
30	30	10	30	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
		для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

Критерії оцінки знань студента на заліку

- **«відмінно» (35-40)** – студент глибоко засвоїв теоретичний матеріал, знає зміст розділів, логічно організовує інформацію, грамотно викладає свої думки; володіє практичними знаннями, вміє робити глибокі аналітичні висновки;
- **«добре» (21-34)** – студент засвоїв теоретичний матеріал, знає зміст розділів, не досить повно аргументує свої судження, допускає порушення логічності й послідовності викладу матеріалу, неточно вживає терміни;
- **«задовільно» (11-20)** – студент поверхово засвоїв теоретичні знання, орієнтується в змісті розділів, не переконливо аргументує свої судження, частково оперує ключовими поняттями, мова відповіді містить багато помилок;
- **«незадовільно» (0-10)** – студент не знає навчальний матеріал розділів, не дотримується логічності викладу думок, неправильно дає відповіді на поставлені питання, робить неточні висновки, не володіє практичними знаннями, мова відповіді містить багато помилок.

10. Рекомендоване методичне забезпечення

1. Беспалова А. История мировой журналистики. Беспалова А.Г., Корнилов Е.А., Короченский А.П., Лучинский Ю.В., Станько А.И. — Москва – Ростов-на-Дону: Издательский центр «МарТ», 2003. — 432 с.
2. Лисяк-Рудницький Іван. Історичні есе. В 2 т. — К.: Основи, 1994.
3. Антологія українського самвидаву. 2000-2004. — К.: Буква і Цифра, 2005. — 300 с.
4. Артемов Владимир. Би-Би-Си: история, аппарат, методы пропаганды / Владимир Артемов, Владимир Семенов. — М.: Искусство, 1978. — 256 с.
5. Балаклицький Максим. Медіатизація протестантизму в Україні 1991–2010 років : монографія / М. Балаклицький. – Х. : Харківське історико-філологічне товариство, 2011. – 379 с.
6. Блюм Арлен. Еврейский вопрос под советской цензурой, 1917-1991. / Отв. ред. Д. Эльяшевич; Петербургский еврейский университет. — СПб., 1996. — 185 с.

7. Блюм Арлен. За кулисами “министерства правды». Тайная история советской цензуры 1917-1929. — СПб.: Академический проект, 1994. — 320 с.
8. Богуславський Олег. Преса міжвоєнної української еміграції і боротьба за незалежність України: історичний шлях, досвід, дискусії. — Запоріжжя: Просвіта, 2008. — 452 с.
9. Большая цензура: Писатели и журналисты в Стране Советов. 1917-1956. Ред. А. Яковлев. / Сост. Л. Максименков. — М.: МФД «Материк», 2005. — 752 с.
10. Вачнадзе Георгий. Антенны направлены на Восток. Формы и методы империалистической пропаганды на страны социализма. — М.: Политиздат, 1975. — 176 с.
11. Ву, Тим. Главный рубильник. Расцвет и гибель информационных империй от радио до интернета. — М.: Манн, Иванов и Фербер, 2012. — 384 с.
12. Гогун Александр. Черный PR Адольфа Гитлера: Документы и материалы. — М: Эксмо, Яуза, 2004. — 416 с.
13. Горяева Татьяна. Политическая цензура в СССР. 1917-1991 гг. / Т. Горяева. — 2-е изд., испр. — М.: Российская политическая энциклопедия. (РОССПЭН), 2009. — 407 с.
14. Грицак Ярослав. Страсті за націоналізмом: стара історія на новий лад. — К.: Критика, 2011. — 352 с.
15. Драгоманов Михайло. Українська література, проскрибована російським урядом / Перекл. з фр., текстолог. опрацювання та прим. Г.Цвенгроша; Вступ. сл. М.Колесси; Ред. кол.: Б.Якимович (голова), Н.Бічуя, М.Гнатюк та ін. — Львів, 2001. — 94 с.
16. Єфремов Сергій. Вне закона: к истории цензуры в России // Єфремов Сергій. Літературно-критичні статті. — К.: Дніпро, 1993. — С. 14-47.
17. Жирков Геннадий. История цензуры в России XIX—XX вв. : Учеб. пособие для студентов вузов / Г. Жирков. — М.: Аспект-Пресс, 2001. — 367 с.
18. Забужко Оксана. Let My People Go: 15 текстів про українську революцію. — К.: Факт, 2005. — 232 с.
19. Захаров Борис. Нарис історії дисидентського руху в Україні (1956-1987) / Харківська правозахисна група; Худож.-оформлювач Б. Захаров. — Харків: Фоліо, 2003. — 144 с.
20. Кара-Мурза Сергей. Революции на экспорт. — М.: Эксмо, Алгоритм, 2006. — 430 с.
21. Караванський Святослав. Гумористичний самвидав. — Львів: БаК, 2013. — 140 с.
22. Кинг, Дэвид. Пропавшие комиссары. Фальсификация фотографий и произведений искусства в сталинскую эпоху. — М.: Контакт-Культура, 2012. — 208 с.
23. Корновенко Сергій. Українська революція. Підручник / Корновенко Сергій, Морозов Анатолій, Реєнт Олександр. — Вінниця: Фоліант, 2004. — 432 с.

24. Крамола: инакомыслие в СССР при Хрущеве и Брежневe. 1953-1982 гг. Рассекреченные документы Верховного суда и Прокуратуры СССР. / Сост. В. Козлов, О. Эдельман, Э. Завадская. Под ред. В. Козлова, С. Мироненко. — М.: Материк, 2005. — 432 с.
25. Кузнецов Иван. История отечественной журналистики (1917–2000). Учебное пособие. Хрестоматия. — М.: Флинта: Наука, 2002. — 463 с.
26. Майдан і Церква. Хроніка подій та експертна оцінка / Українська асоціація релігієзнавців / За загальною редакцією д. філос. н. Филипович Л. О. і канд. філос. н. Горкуші О. В. - К.: Самміт-Книга, 2014. - 656 с.
27. Мартирологія українських церков у 4 т.: Документи, матеріали, християнський самвидав України. Упоряд. Осип Зінкевич, Олександр Воронин. — Торонто-Балтимор: Українське Видавництво «Смолоскип» ім. В. Симоненка, 1985-1987.
28. Нариси історії української революції 1917-1921 років. У 2-х кн. — К.: Наукова думка, 2011.
29. Нікольський Володимир. Підпілля ОУН(б) у Донбасі. — К.: Інститут історії України НАНУ, 2011. — 178 с.
30. Обертас Олесь. Український самвидав: літературна критика та публіцистика (1960-і — початок 1970-х років) / Передм. М. Коцюбинської; післям. О. Зінкевича. — К.: Смолоскип, 2010. — 300 с.
31. Панарин Игорь. СМИ, пропаганда и информационные войны. — М.: Поколение, 2012.
32. Почепцов Георгий. Информационные войны. — М.: Рефл-бук, К.: Ваклер, 2000. — 576 с.
33. Почепцов Георгий. Революция.com. Основы протестной инженерии. — М.: Издательство «Европа», 2005. — 532 с.
34. Пристайко Володимир, Шаповал Юрій. Справа "Спілки визволення України": невідомі документи і факти. Науково-документальне видання. — К: Інтел, 1995. — 448 с.
35. Проблемы социальной психологии и пропаганда. Сост. В. Колбановский, А. Шерковин. — М.: Политиздат, 1971. — 183 с.
36. Рейфман Павел. Цензура в дореволюционной, советской и постсоветской России. В 2-х томах. Т. 1. Вып. 1. / Под ред. Г. Г. Суперфина. Пред. И. А. Пильщикова и В. С. Парсамова. — М.: «Пробел-2000», 2014. — 232 с.
37. Ротовский Андрей. Клерикальная пропаганда: цели и средства. — Х.: Прапор, 1988. — 235 с.
38. Рух опору в Україні 1960-1990. Енциклопедичний довідник. Ред. Осип Зінкевич. — К.: Смолоскип, 2010. — 804 с.
39. Скабичевский Александр. Очерки истории русской цензуры / Скабичевский А.М. — М.: Книга по Требованию, 2011. — 512 с.
40. Сосин, Джин. Искры свободы: воспоминания ветерана радио. — 2008. — 246 с.

41. Тимошик Микола. Історія видавничої справи: Підручник. — 2-ге вид., виправлене. — К.: Наша культура і наука, 2007. — 496 с.
42. Шахнович Михаил. Библия в современной борьбе идей / Шахнович, М.И. — Изд-во: Л.: Лениздат, 1988. — 240 с.
43. Шевельов Юрій. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941): Стан і статус. — Чернівці: Рута, 1998.
44. Энгельгардт, Николай. Очерк истории русской цензуры в связи с развитием печати (1703-1903). — СПб.: Издание А.С.Суворина, 1904. — 388 с.
45. Яблоновська Наталя. Кримська журналістика: етнічні аспекти. Навчальний посібник. — Сімферополь, КРП “Кримнавчпеддержвидав”, 2008. — 290 с.
46. Яневский Даниил. Хроника «оранжевой» революции. — Х.: Фолио, 2005. — 318 с.
47. Atton, Chris. Alternative media. — Sage, 2002. — 185 p.
48. Green, Jonathon and Karolides, Nicholas. Encyclopedia of Censorship. New Edition. — Facts On File, 2005. — 721 p.
49. The Alternative Media Handbook. Kate Coyer, Tony Downmunt and Alan Fountain, eds. — Routledge, 2007. — 369 p.
50. Zisserman-Brodsky, Dina. Constructing Ethnopolitics in the Soviet Union: Samizdat, Deprivation, and the Rise of Ethnic Nationalism. — Palgrave, 2003. — 308 p.